

(1) Una família de rellotgers

Salitja: Centre propagador del rellotge a la Selva

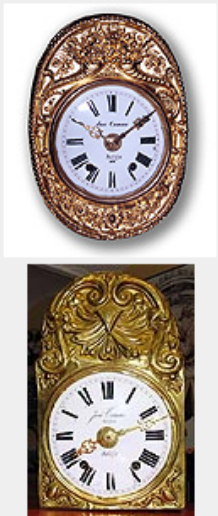
per Joaquim M. Puigvert i Solà

Des de sempre m'ha sorprès de Salitja l'existència d'una rellotgeria. Hi ha feines que massa de presa les vinculem a les ciutats.

Interessant per la història local, he vingut a Salitja a cercar informació sobre la rellotgeria d'aquest poble i la seva història.

Quatre generacions fent l'ofici de rellotgers es mereixen l'atenció dels que portem a dins la fal·lera per la història.

Per saber els orígens de l'actual rellotgeria de Salitja hem de retrocedir a la segona meitat del segle XIX. Aquest petit llogarret selvatà es convertí en un important difusor del rellotge.

Josep Comas i Basuldo

El primer rellotger de Salitja fou Josep Comas i Basuldo. Va nèixer als anys vint de la passada centúria a Can Matamala d'Estanyol.

El seu mestre d'ofici fou el rector d'Estanyol. Després de l'aprenentatge amb aquell mossèn afeccionat als rellotges, s'establí a Salitja, on es féu una casa i comprà unes vessanes de terra, ens imaginem que ho va fer amb els diners obtinguts de la legítima, ja que ell era fadríster.

La seva vida professional es caracteritzava per la gran varietat de feines que desenvolupava que, ben segur el deurien convertir en un home conegut arreu de la comarca. A més de l'ofici de rellotger feia de petit pagès, així com de venedor ambulat de rosaris i medalles. Ells rosaris eren fabricats per ell mateix. Anava a vendre'ls cada dilluns al mercat de Santa Coloma de Farners i als pobles veïns quan feien novenaris i septenaris. També aprofitava els dies festius per treballar: sintonitzant, però amb el caràcter festiu, ja que feia d'animador de balls utilitzant un orgue. Anava a diferents pobles de la comarca amb l'orgue a l'esquena. L'economia del primer rellotger de Salitja era de caràcter mixt, molt arrelada en el món de pagès. La tasca de pagès, de venedor ambulat i d'animador de ballades deurien complementar els beneficis obtinguts de la tasca de rellotger.

Com s'introdiren els rellotges

Quan parlem "de rellotges" ens referim als rellotges de paret, ja que els rellotges de butxaca (OJO). El rellotger de Salitja comprava els rellotges de paret a través d'intermediaris de Barcelona, a la casa Morez de França (encara avui existent). En la porcellana de l'esfera es feia inscriure la data, el nom del poble i/o el seu.

Encara avui és possible de veure en algunes cases de pagès rellotges de paret amb la inscripció de "Salitja". També adquiria *rateres*, rellotge característic alemany.

Allò que ens ha interessat més és veure el sistema a través del qual una casa gaudia d'un rellotge de paret francès o d'una *ratera* alemanya. El sistema ens indica una societat molt poc monetaritzada, en la qual el valor d'ús dominava sobre el valor de canvi. La majoria dels rellotges que el rellotger de Salitja es feia portar de França i Alemanya no eren venuts, sino llogats a través d'un contracte d'arrendament oral que implicava el pagament de mitja quartera de blat a l'any en el cas dels rellotges de paret francesos o d'un quart de quartera si es tractava d'un rellotge alemany, de característiques més simples. L'arrendament es feia sense termini i fix en el preu. Cal cosntatar la semblança d'aquest sistema amb el contracte de conreu de l'emfiteusi: la mitja quartera o el quart eren el cens anual que permetia gaudir del rellotge; el rellotger, però, en conservava el domini directe. També ens indica una societat poc preocupada per la propietat absoluta de les coses.

Cent rellotges

Els rellotgers de Salitja havien tingut amb aquest sistema uns cent rellotges "repartits" arreu de la comarca de la Selva i rodalies: Brunyola, Salitja, Sant Dalmai, Estanyol, Aiguaviva, Vilablareix, Vilanna, Bescanó, Fornells de la Selva, Riudellots, Vilobí d'Onyar... La majoria de rellotges foren llogats a l'últim quart del segle XIX. El manteniment dels rellotges anava a càrrec del rellotger, que havia de fer les reparacions que fossin necessàries. Arribat el temps de després de la sega, els rellotgers recorrien les diferents cases on hi havia un rellotge seu per tal de cobrar el blat.

A partir dels anys vint del nostre segle, gradualment els llogaters anaven comprant el rellotge o el retornaven. Sembla que la majoria el compraven, ja que es feia un "preu especial". Fins a la data propera de 1945, però, encara hi havia rellotges de lloguer pels quals es pagava el mateix que al segle XIX. Aquest "comprar a preu especial" el trobeu semblant a la "redempció de censos" a través de la qual un adquiria la propietat absoluta i lliure.

Les raons per les quals s'anà eliminant els lloguers de rellotges són prou comprensibles: resultaven gravosos per al rellotger, ja que l'encariment del material de rellotgeria feia que les reparacions que, tal com hem dit anaven a càrrec del rellotger, no resultessin rendibles.

Joaquim M. Puigvert i Solà